

**Jeugdtrauma als begin voor een criminele carrière:
Effecten op criminele uitkomst en de rol van hechting, wantrouwen en
separatieangst bij partner geweld.**

Sanne van Egmond

Anr: 614665

Eerste begeleider: Nicole Buck

Tweede begeleider: Maaïke Cima

Universiteit van Tilburg

Faculteit Sociale Wetenschappen

Departement Ontwikkelingspsychologie

November 2012

Aantal woorden: 4.742

Samenvatting

Een derde van de jeugdigen heeft gedurende zijn leven minstens één traumatische gebeurtenis meegemaakt. Volgens de theorie van de *cylce of violence* (Widom, 1989a) zouden gewelddadige gebeurtenissen zoals mishandeling ervoor zorgen dat deze jeugdigen zelf ook gewelddadig worden. Doel van de huidige studie is om te onderzoeken of het ervaren van een jeugdtrauma criminaliteit op latere leeftijd kan voorspellen. Hierbij wordt onderscheidt gemaakt tussen typen jeugdtrauma en typen geweld (algemeen geweld en partner geweld). Daarnaast wordt bij partner geweld gekeken naar verschillen in hechting, wantrouwen en separatieangst. Er is gebruik gemaakt van een onderzoeksgroep van 154 mannen (algemeen geweld N = 56, partner geweld N = 52, controle groep N = 46). De mannen in de algemene geweld groep en in de partner geweld groep waren in behandeling binnen het Dok Rotterdam als gevolg van hun delict. De controle groep stond niet onder behandeling en heeft geen geweldsdelict gepleegd. Op basis van dossiers van de mannen werd bepaald of er wel of geen sprake was van een jeugdtrauma. De resultaten laten zien dat verwaarlozing een grote rol speelt in het wel of niet aanwezig zijn van criminaliteit. Wanneer gekeken wordt naar de typen jeugdtrauma en typen geweld lijken alleen effecten gevonden te worden bij partner geweld. Zo zou lichamelijke mishandeling de kans op wantrouwen verhogen. Op basis van de verschillende typen jeugdtrauma worden ook verschillen gevonden qua separatieangst, hechtingsstijl en wantrouwen voor partner geweld. Zo zou seksueel misbruik de kans op separatieangst vergroten.

Trefwoorden: voorspellen van criminaliteit, geweld, partner geweld, jeugdtrauma, separatieangst, wantrouwen, hechtingsstijl

Inleiding – Jeugdtrauma als begin voor een criminele carrière

Volgens Copeland, Keeler, Angold en Costello (2007) heeft ongeveer de helft tot twee derde van de jeugd in de algemene populatie een traumatische gebeurtenis meegemaakt tijdens zijn leven. Traumatische ervaringen zijn volgens de onderzoekers o.a. kindermishandeling, verwaarlozing, blootstelling aan partner geweld en het meemaken van een gewelddadige dood van een geliefde. Als gevolg van deze blootstelling stellen de onderzoekers dat verscheidene emotionele- en gedragsproblemen ontwikkeld kunnen worden op latere leeftijd. In het huidige onderzoek zal gekeken worden naar de gevolgen van traumatische ervaringen in de vorm van mishandeling en/of verwaarlozing op de criminele carrière, waarbij specifiek gekeken wordt naar daders van partner geweld en algemeen geweld. Hieruit zou duidelijk moeten worden of de traumatische ervaring een rol speelt bij het plegen van partner geweld en/of algemeen geweld. Oftewel, wordt de cycle of violence in stand gehouden?

Cycle of Violence

Volgens Widom (1989a) is het idee van de cycle of violence gebaseerd op de claim dat mishandelende kinderen zelf ook zouden gaan mishandelen. Uit onderzoek blijkt ook dat bij kinderen die verwaarloosd of mishandeld zijn, het waarschijnlijker is dat ze op latere leeftijd gewelddadig zijn (Dodge, Bates & Pettit, 1990) en crimineel gedrag vertonen (McCord, 1983; Rivera & Widom, 1990; Browne, 1993). Het ervaren van fysieke mishandeling door een volwassene, wordt gezien als een risicofactor voor gewelddadig gedrag naar anderen op latere leeftijd (Kaufman & Zigler, 1987; Monahan, 2006). Uit onderzoek van Widom (1989b) blijkt dat mishandelde en verwaarloosde delinquenten 42% meer kans hebben om deze ‘cycle of violence’ in stand te houden door als volwassenen wederom een delict te plegen. Widom (1991) suggereert in haar latere onderzoek zelfs dat

crimineel gedrag op latere leeftijd primair veroorzaakt wordt door mishandeling tijdens de jeugd. Daarnaast blijkt dat een deel van de daders vroeger zelf slachtoffer is geweest van mishandeling. Bijvoorbeeld, van de volwassenen die als kind mishandeld zijn, mishandelt een deel ook hun eigen kind (Straus, Gelles & Steinmetz, 1980).

Kindermishandeling is een begrip dat breed ingevuld kan worden. In elk onderzoek wordt kindermishandeling weer opnieuw gedefinieerd (Alink, et al., 2011). De definitie die in 2002 vastgelegd is door de Nederlandse overheid is als volgt: ‘elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel’. Hieronder zouden lichamelijke mishandeling, lichamelijke verwaarlozing, psychische of emotionele mishandeling, psychische of emotionele verwaarlozing en seksueel misbruik vallen (Ruiter, Hildebrand & Hoorn, 2012). In Nederland zouden 34 per 1000 kinderen mishandeld worden. Hiervan zou 36% emotioneel verwaarloosd worden, 24% fysiek verwaarloosd, 11% emotioneel mishandeld, 18% fysiek mishandeld en 4% seksueel misbruikt (Alink, et al., 2011).

De gevolgen van mishandeling zijn divers en hebben invloed op het leven van het slachtoffer. Slachtoffers van mishandeling zouden moeite hebben met het controleren van hun agressie, zich sociaal terug trekken en problemen hebben met relaties met anderen (Trickett & McBride-Chang, 1995). Naast het zijn van slachtoffer, heeft het getuige zijn van geweld ook grote gevolgen. Zo zou het waarnemen van extreem partner geweld net zo veel negatieve invloed hebben op een kind als fysieke mishandeling (Wotle, Jaffe, Wilson, Zak & Consult, 1985; Jaffe, Wolfe, Wilson & Zak, 1986).

Partner geweld

Van Dijk, Flight, Oppenhuis en Deusmann (1997) stelden in 1997 voor het eerst een definitie voor partner geweld op in Nederland in het belang van hun onderzoek. Deze was als volgt: geweld dat door iemand uit de huiselijke of familiekring van het slachtoffer gepleegd is. Hierbij wordt dus verder gekeken dan alleen geweld in de relationele sfeer. Daarnaast stellen ze nog dat partner geweld fysiek, seksueel en psychisch van aard kan zijn. Er zouden naar schatting in Nederland tussen de 160.000 en 200.000 slachtoffers zijn van partner geweld (van der Heijden, Cruyff & Gils, 2009). Verdachten van partner geweld zouden voornamelijk mannen zijn van 17 jaar en ouder (83%). Slachtoffers van partner geweld zouden voornamelijk vrouwen zijn tussen de 18 en 50 jaar (80%). In 65% van de gevallen gaat het om een (ex-) partner of huisvriend (van der Veen & Bogaerts, 2012).

Om partner geweld beter te begrijpen is het belangrijk om verschillende subtypen van partner geweld en hun onderliggende structuren te leren kennen. Zo omschrijven Holtzworth-Munroe, et al., (2000) drie soorten daders. Als eerst omschrijven zij de *Family Only* daders waarbij geweld zou zijn ontstaan uit een combinatie van stress en conflicten binnen het huwelijk. Wanneer dit escaleert, uit dit zich in fysieke agressie. Het tweede subtype zijn de *Borderline Dysphoric* daders. Deze daders hebben vaak een achtergrond van misbruik en hebben moeite met het vormen van een stabiele relatie en hechting. Ze zijn vaak afhankelijk van de vrouw en zijn bang haar kwijt te raken. In hun houding zijn ze vijandig t.o.v. vrouwen en positief t.o.v. geweld. Het derde type is de *Generally Violent-Antisocial* dader. Deze dadergroep zou lijken op andere antisociale en agressieve groepen, ze hebben veel geweld ervaren in hun jeugd en kunnen afwijzend zijn in hun hechtingsstijl.

Onveilige hechting

Opvallend hierbij is dat de Borderline Dysphoricaders en de Generally Violent-Antisocialaders mishandeling/geweld in hun jeugd ervaren hebben, wat zou passen bij de cycle of violence. Daarnaast lijken beide subtypes gebaseerd te zijn op een onveilige hechtingsstijl (Holtzworth-Munroe, Meehan, Herron, Rehman, & Stuart, 2000) en worden in meerder onderzoeken een relatie gevonden tussen een onveilige hechting en het plegen van partner geweld (Babcock et al., 2000; Bookwala & Zdaniuk, 1998; Dutton, Saunders, Starzomski, & Bartholomew, 1994; Holtzworth-Munroe, Smutzler & Bates, 1997; Tweed & Dutton, 1998). Hechting lijkt dus een belangrijke rol te spelen bij partner geweld.

Volgens Bowlby (1969) ontwikkelt een kind een veilige hechtingsstijl wanneer de verzorger responsief en beschikbaar is t.o.v. het kind. Wanneer dit niet het geval is zal het kind een onzekere hechtingsstijl ontwikkelen waarbij Bowlby onderscheid maakt tussen een vermijdende en ambivalente hechtingsstijl. De aard en kwaliteit van hechting zou voornamelijk bepaald worden door de beschikbaarheid en reactie van de verzorger op de behoeftes van het kind (Bowlby, 1973, 1977). Vroegere ervaringen met verzorgers vormen volgens Bowlby (1988) de basis voor latere relaties.

Horowitz (1991) breidt de hechtingsstijlen van Bowlby verder uit. Er wordt uitgegaan van vier hechtingsstijlen op basis van twee dimensies: hoe denkt men over zichzelf en hoe denkt men over anderen. De hechtingsstijlen die hierbij ontwikkeld zijn, zijn de zekere stijl (individu is zeker van zichzelf en heeft geen twijfels over anderen), de vermijdende stijl (individu is zeker van zichzelf maar vermijdt persoonlijk contact met anderen), de gepreoccupeerde stijl (individu streeft naar persoonlijk contact maar twijfelt aan zichzelf) en de angstige stijl (individu twijfelt aan zichzelf, maar ook aan anderen).

Niet iedereen krijgt de kans om een veilig hechtingspatroon te ontwikkelen tijdens zijn/haar jeugd. Zo hebben verschillende studies aangetoond dat verstoorde

gehechtheidsrelaties een korte termijn gevolg zijn van verwaarlozing en kindermishandeling (Cyr, Euser, Bakermans-Kranenburg & van Ijzendoorn, 2010). Zo zouden kinderen die fysiek mishandeld zijn onzeker gehecht zijn en een ontwijkend patroon laten zien (Cicchetti & Carlson, 1989, England & Sroufe, 1981). Verwaarloosde kinderen zouden voornamelijk angstig/ambivalent gehecht zijn (England & Sroufe, 1981, Ammerman & Hersen, 1990). Wanneer we kijken naar partner geweld zien we dat een onzekere hechting zou correleren met het plegen van partner geweld (Rankin, Saunders & Williams, 2000). Daarnaast zou een onzeker gehecht persoon 2.5 keer meer kans hebben om partner geweld te plegen dan iemand die veilig gehecht is (Buck, Leenaars, Emmelkamp & van Marle, 2012).

Volgens Buck, Leenaars, Emmelkamp en Van Marle (2012) zou onveilige hechting zich uiten in verschillen qua separatieangst en vertrouwen. Zo zouden onzeker gehechte personen hoger scoren op wantrouwen en separatieangst. Mikulincer en Shaver (2010) stellen dat mensen die veilig gehecht zijn meer vertrouwen hebben in hun partner. Meer vertrouwen in de partner zou meer liefde, betrokkenheid en tevredenheid ten opzichte van de partner als gevolg hebben (Couch & Jones, 1997). Daarnaast zouden mensen met separatieangst bang zijn om een naaste aan wie ze gehecht zijn te verliezen (Manicavasagar & Silove, 1997). Het gebruik van geweld en controlerend gedrag zou bij deze afhankelijke personen een methode zijn om de partner dichtbij te houden (Murphey, Meyer & O'Leary, 1994). Een onveilige hechting zou, door middel van een hogere scores op wantrouwen en separatieangst, partner geweld wellicht kunnen verklaren.

Huidig onderzoek

Dat mishandeling tijdens de jeugd de kans om later gewelddadig, of zelfs crimineel gedrag te vertonen vergroot, wordt door veel onderzoeken bevestigd (McCord, 1983; Rivera & Widom, 1990; Browne, 1993; Widom, 1989b, 1991; Straus, Gelles & Steinmetz, 1980).

Daarbij wordt nauwelijks onderscheid gemaakt in verschillende typen mishandeling t.o.v. verschillende typen criminaliteit. Ook wordt maar in weinig onderzoeken onderzocht wat het tussenliggende mechanisme is. Wat zorgt er nu voor dat een mishandeld kind later dader wordt? Volgens Alink, et al. (2011) zou ongeveer 30% van de mishandelde kinderen later zijn of haar eigen kinderen ook gaan mishandelen. Dit betekent dus tegelijkertijd ook dat 70% niet over gaat tot mishandeling. Wat is er nu anders aan die 30%?

In de huidige studie zal onderzocht worden of het ervaren van een jeugdtrauma invloed heeft op criminaliteit op latere leeftijd. Hierbij wordt specifiek onderscheid gemaakt in typen jeugdtrauma en criminele uitkomst. Daarnaast zal specifiek binnen de partner geweld groep ook gekeken worden naar eventuele effecten van verschillende jeugdtrauma's op hechting, wantrouwen en separatieangst. Er worden drie hypothesen getoetst, namelijk:

- 1) Het ervaren van een jeugdtrauma voorspelt criminaliteit op latere leeftijd,
- 2) De verschillende typen jeugdtrauma voorspellen verschillende typen van geweld,
- 3) Wanneer specifiek gekeken wordt binnen de partner geweld groep zullen op basis van jeugdtrauma verschillen gevonden worden qua hechting, wantrouwen en separatie angst voor de verschillende typen mishandeling.

Verwacht wordt dat jeugdtrauma effect heeft op criminele uitkomst en het aantal delicten. Ook wordt verwacht dat het type delict voorspellend is voor het type criminaliteit. Tot slot wordt verwacht dat het type jeugdtrauma invloed heeft op de verschillende scores qua hechting, wantrouwen en separatie angst.

Het huidige onderzoek zal zich richten op de invloed van jeugdtrauma op latere criminaliteit. Hierbij worden verschillende begrippen gebruikt, waarvan in het huidige onderzoek afgeweken is van de landelijke definities zoals besproken in de inleiding. Onder jeugdtrauma wordt verstaan: het ervaren van een gebeurtenis die invloed heeft gehad op het verdere leven van de participant. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in:

- Seksueel misbruik (aanranding en alle ergere contact handelingen)
- Verwaarlozing (zowel emotioneel, pedagogisch als affectief)
- Fysieke mishandeling (geweld zoals slaan, schoppen etc. van ouder/opvoeder naar kind)
- Psychische mishandeling (getuige van zwaar geweld, regelmatig getuige zijn van geweld tussen ouders/verzorgers, bedreigd worden met (vuur)wapen.

Onder criminele uitkomst wordt verstaan: criminele gedragingen die men op latere leeftijd vertoont. Hier wordt onderscheid gemaakt in twee vormen:

- Partner geweld (gewelddadig gedrag binnen een relatie van de ene partner naar de andere partner. Hierbij wordt geen onderscheid gemaakt in de ernst van het geweld, maar er moet wel sprake zijn van fysiek geweld). Algemeen geweld (alle andere situaties waarin geweld gebruikt wordt gebruikt, zolang er geen sprake is van geweld binnen de huidige relatie of eerdere relaties).

Methode

Participanten

Voor dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van de dossiers van 108 mannen verdeeld over twee groepen, namelijk mannen die algemeen geweld hebben gepleegd en mannen die partner geweld hebben gepleegd. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van een controle groep ($N = 46$) uit eerder onderzoek.

Binnen de algemene geweld groep wordt gebruik gemaakt van dossiers van 56 mannen in de leeftijd van 18 tot 76 jaar ($M = 32.8$, $SD = 9.5$). Allen zijn veroordeeld voor een gewelddadig delict en zijn voor behandeling geplaatst bij forensische polikliniek Het Dok in Rotterdam.

Binnen de partner geweld groep wordt gebruik gemaakt van dossiers van 52 mannen in de leeftijd van 22 tot 52 jaar ($M = 35.2$, $SD = 7.6$). Ook deze groep is of wordt behandeld binnen Het Dok in Rotterdam.

De controlegroep bestaat uit 46 mannen tussen de 18 en 41 jaar ($M = 28.8$, $SD = 6.6$), die gebruikt wordt bij het vergelijken van jeugdtrauma en criminaliteit met de partner geweld groep en de algemene geweld groep. Deze groep heeft geen gewelddadig delict gepleegd en is eerder samengesteld als controle groep voor een eerder onderzoek (Buck, Cima, Lancel & van Marle, 2012).

Meetinstrumenten

Voor zowel de partner geweld groep als de algemene geweld groep is dossieronderzoek gedaan. Op basis van de dossiers is vastgesteld of er sprake is van een jeugdtrauma gedurende de jeugd. Er wordt uitgegaan van de aanwezigheid van een jeugdtrauma wanneer in het dossier een letterlijke vermelding stond van een van de vormen van mishandeling of misbruik. Deze kunnen zowel door participant, intaker als behandelaar genoemd zijn. Daarnaast is gekeken of, en in welke mate er sprake was van crimineel gedrag. Er wordt uitgegaan van de aanwezigheid van crimineel gedrag wanneer veroordelingen of andere criminele gedragingen vernoemd werden in de dossiers.

Met behulp van de *Childhood Trauma Questionnaire* (CTQ, Bernstein, et al., 1994) is bij de controlegroep bepaald of er sprake was van een jeugdtrauma met behulp van deze zelfrapportage met 28 items. Deze vragenlijst maakt onderscheid tussen vijf soorten mishandeling, namelijk fysieke mishandeling, seksueel misbruik, emotionele mishandeling, fysieke verwaarlozing en emotionele verwaarlozing. Hierbij is de cut off score voor jeugdtrauma (wel of niet aanwezig) bepaald aan de hand van de prevalentie van mishandeling in Nederland, namelijk: emotionele verwaarlozing 36%, fysieke verwaarlozing 24%,

emotionele mishandeling 11% fysieke mishandeling 18% en seksueel misbruik 4% (Alink, et al., 2011). De cut-off voor de subschaal emotionele verwaarlozing was dan 19.6%, voor lichamelijke verwaarlozing 6.5%, voor emotionele mishandeling 10.9%, voor fysieke mishandeling 13% en voor seksueel misbruik 6.5%.

Met behulp van de *Trust Inventory* (TI; Couch, Adams, & Jones, 1996) wordt bij de partner geweld groep gekeken naar beide subschalen, namelijk: algemeen vertrouwen en vertrouwen in de partner met behulp van elk 20 items. Bij elk item hoort een 5-puntsschaal waarbij de scores variëren van 1 (veel wantrouwen) tot 5 (weinig wantrouwen). Een hogere score refereert hierbij naar meer vertrouwen en dus minder wantrouwen.

Separatieangst binnen de partner geweld groep wordt onderzocht met behulp van de *Adult Separation Anxiety Self-Report Checklist* (ASA; Manicavasagar, Silove, Wagner, & Drobny, 2003). Deze checklist bestaat uit 27 items waarbij wordt gescoord op een 4-puntsschaal en wordt afgenomen bij de partner geweld groep. Een hogere score zou wijzen op meer separatieangst.

Hechting wordt bij de partner geweld groep getest met behulp van de *Experience in Close Relationship – Revised Questionnaire* (ECR-R; Fraley, Waller, & Brennan, 2000). Hierbij worden 36 items gescoord waarvan item 1 tot 18 bij de *attachment-related anxiety scale* hoort en item 19 tot 36 bij de *attachment-related avoidance scale*. Elk item wordt hierbij gescoord op een 7-puntsschaal waarbij 1 staat voor “helemaal niet mee eens” en 7 voor “helemaal mee eens”. Voor beide schalen worden de scores gemiddeld, waarna geldt hoe hoger het gemiddelde, hoe meer angstige gehechtheid of vermijdende gehechtheid.

Procedure

Binnen dit onderzoek wordt op twee manieren informatie verzameld over de deelnemers. Op basis van dossiers is informatie m.b.t. (type) jeugdtrauma en criminaliteit over de partner geweld groep en algemene geweld groep verzameld.

Daarnaast is aan de deelnemers van de partner geweld groep gevraagd om een testbatterij met verschillende vragenlijsten in te vullen waar ook de TI (Couch, Adams, & Jones, 1996), de ASA (Manicavasagar, Silove, Wagner, & Drobny, 2003) en de ECR-R (Fraley, Waller, & Brennan, 2000) onder vallen.

Bij de controle groep is in eerder onderzoek de CTQ (Bernstein, et al., 1994) afgenomen om de aanwezigheid van jeugdtrauma's vast te stellen. Daarnaast is de controle groep gevraagd naar contacten met justitie.

Statistische analyses

Aan de hand van *kurtosis* en *skewness* is getoetst of de groepen normaal verdeeld waren. Dit bleek zo te zijn. Om vast te stellen of jeugdtrauma criminaliteit voorspelt op latere leeftijd is, vanwege de verschillende maatstaven voor jeugdtrauma, gekozen voor een chi-square test for independence. Deze zou een meer betrouwbare uitkomst geven dan een logistische regressie analyse. Daarnaast wordt met behulp van een logistische regressie analyse gekeken of jeugdtrauma bepalend is voor het aantal delicten (hypothese 1).

Verder wordt aan de hand van een multinominale regressie analyse getoetst of het type jeugdtrauma bepalend is voor het type criminele uitkomst. Hierbij worden eerst partner geweld en algemeen geweld vergeleken met de controle groep. Vervolgens wordt partner geweld nog vergeleken met de algemene geweld groep (hypothese 2). Tot slot wordt aan de hand van meerdere onafhankelijke t-toetsen gekeken of binnen de groep van partner geweld,

voor de verschillende vormen van jeugdtrauma, verschillen zijn op scores voor wantrouwen, separatie angst en hechting (hypothese 3).

Resultaten

Beschrijvende analyse

Om te beginnen werd gekeken naar de leeftijden per groep en de verdeling van jeugdtrauma (tabel 1) over de verschillende groepen.

Tabel 1

Verdeling van Type Jeugdtrauma voor daders van Partner geweld, daders van Algemeen Geweld en Controle groep (op basis van frequenties op antwoord Ja of Nee).

Soorten jeugdtrauma	Partner geweld		Algemeen geweld		Controle groep		Totaal	
	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee
Emotionele mishandeling	9	43	8	48	13	33	30	124
Lichamelijke mishandeling	13	39	17	39	15	31	45	109
Seksueel misbruik	3	49	7	49	10	36	20	134
Verwaarlozing	3	49	4	52	37	9	44	110

De controle groep was jonger dan de partner geweld groep en algemeen geweld groep, echter het verschil was niet significant, ($t(106) = -1.423, p = .158$). Wel werden er significante leeftijdsverschillen gevonden tussen de partner geweld groep ($M = 35.80, SD = 7.59$), de controle groep ($M = 28.80, SD = 6.64; t(90) = 4.21, p = .00$), de algemeen geweld groep ($M = 32.80, SD = 9.52$) en de controle groep, $M = 28.80, SD = 6.64; t(90) = 4.21, p = .00$. De controle groep was dus significant jonger dan de partner geweld groep en de algemene geweld groep.

Hypothese 1 – Het ervaren van jeugdtrauma voorspelt criminaliteit op latere leeftijd

Uit de *chi-square test for independence* (met Yates Continuity Correction) bleek dat 47% van de deelnemers met crimineel gedrag en 59.1% van de deelnemers zonder crimineel gedrag zegt een jeugdtrauma ervaren te hebben. De verschillen tussen deze twee groepen waren echter niet significant, $\chi^2 (1, n = 154) = .57, p = .45, \phi = -.080$. De deelnemers met crimineel gedrag verschillen qua jeugdtrauma niet van de deelnemers zonder crimineel gedrag.

Vervolgens werd met behulp van een logistische regressie analyse gekeken of jeugdtrauma voorspellend was voor het aantal delicten. Hieruit bleek dat ook bij deze analyse geen significant resultaat gevonden werd, $\chi^2 (1, n = 154) = .869, p = .351$. Dit betekent dat er geen effect gevonden werd van jeugdtrauma op het aantal delicten.

Hypothese 2 – De verschillende typen jeugdtrauma voorspellen verschillende typen van geweld.

Om te toetsen of het type jeugdtrauma bepalend was voor het type geweld werd gebruik gemaakt van een multinominale logistische regressie analyse. In de eerste analyse werden de partner geweld groep en algemene geweld groep vergeleken met de controle groep (tabel 2).

Tabel 2

Regressieanalyse voor de aanwezigheid van verwaarlozing, emotionele mishandeling, lichamelijke mishandeling en seksueel misbruik voor partner geweld en algemeen geweld

Soort delict ^a		β	SE	p	OR	95% CI
Algemeen geweld	Verwaarlozing	-3.943	.644	.000	.019	.005 - .068
	Emotionele mishandeling	-.228	.767	.766	.796	.177 – 3.583
	Lichamelijke mishandeling	-.006	.646	.993	.994	.280 – 3.526
	Seksueel misbruik	-.469	.800	.535	.609	.127 – 2.919

Partner geweld	Verwaarlozing	-4.200	.714	.000	.015	.004 - .061
	Emotionele mishandeling	.106	.775	.891	1.112	.243 – 5.084
	Lichamelijke mishandeling	-.345	.668	.605	.708	.191 – 2.623
	Seksueel misbruik	-1.394	.917	.129	.248	.041 – 1.498

^a Referentie categorie: controle groep

Hieruit komt naar voren dat wanneer verwaarlozing toeneemt, de kans dat iemand partner geweld pleegt in plaats van geen geweld afneemt met .015 ($CI = .004-.061$, $p = .000$) en de kans dat iemand algemeen geweld zal plegen in plaats van geen geweld afneemt met .019 ($CI = .005-.068$, $p = .000$). Voor de overige vormen van jeugdtrauma werden geen significante verschillen gevonden.

Wanneer partner geweld met behulp van een multinominale logistische regressie analyse vergeleken werd met de algemene geweld groep, blijkt dat er bij geen enkele vorm van jeugdtrauma meer of minder kans was om in de partner geweld groep terecht te komen ten opzichte van de algemene geweld groep (tabel 3).

Tabel 3

Regressieanalyse voor de aanwezigheid van verwaarlozing, emotionele mishandeling, lichamelijke mishandeling en seksueel misbruik voor partner geweld

Soort delict ^a		β	SE	p	OR	95% CI
Partner geweld	Verwaarlozing	-.256	.793	.747	.774	.164 – 3.665
	Emotionele mishandeling	.334	.543	.539	1.397	.481 – 4.052
	Lichamelijke mishandeling	-.339	.441	.442	.712	.300 – 1.962
	Seksueel misbruik	-.898	.723	.214	.408	.099 – 1.681

^a Referentie categorie: algemeen geweld

Doordat verwaarlozing als jeugdtrauma voornamelijk ervaren werd door de controle groep, werd nogmaals gebruik gemaakt van een multinominale regressie analyse. Nu wordt echter verwaarlozing niet als variabele meegenomen. Met behulp van deze analyse wordt

duidelijk dat wanneer verwaarlozing niet meegenomen werd in de analyse, een significant effect gevonden werd voor seksueel misbruik (tabel 4).

Tabel 4

Regressieanalyse voor de aanwezigheid van verwaarlozing, emotionele mishandeling, lichamelijke mishandeling en seksueel misbruik voor partner geweld en algemeen geweld

Soort delict ^a		β	SE	<i>p</i>	OR	95% CI
Algemeen geweld	Emotionele mishandeling	-.792	.542	.144	.453	.157 – 1.130
	Lichamelijke mishandeling	.126	.456	.783	1.134	.464 – 2.772
	Seksueel misbruik	-.455	.563	.419	6.34	.210 – 1.913
Partner geweld	Emotionele mishandeling	-.337	.530	.525	.714	.253 – 2.017
	Lichamelijke mishandeling	-.194	.475	.682	.823	.324 – 2.090
	Seksueel misbruik	-1.391	.709	.050	.249	.062 – .999

^a Referentie categorie: controle groep

Wanneer er hoger gescoord wordt op seksueel misbruik in de jeugd, zal de kans dat iemand partner geweld zal plegen ten opzichte van geen geweld (controle groep) met ongeveer .249 ($CI = .062-.999$, $p = .05$) afnemen. Ook hier geldt dat voor de overige vormen van jeugdtrauma geen significante effecten gevonden werden. Wanneer de partner geweld groep vergeleken werd met de algemene geweld groep waren er ook geen significante effecten (tabel 5).

Tabel 5

Regressieanalyse voor de aanwezigheid van verwaarlozing, emotionele mishandeling, lichamelijke mishandeling en seksueel misbruik voor partner geweld

Soort delict ^a		β	SE	<i>p</i>	OR	95% CI
Partner geweld	Emotionele mishandeling	.455	.560	.416	1.577	.526 – 4.724
	Lichamelijke mishandeling	-.320	.445	.472	.726	.303 – 1.738
	Seksueel misbruik	-.935	.734	.202	.392	.093 – 1.652

^a Referentie categorie: algemeen geweld

Hypothese 3 – Wanneer specifiek gekeken wordt binnen de partner geweld groep, zullen er op basis van jeugdtrauma verschillen gevonden worden qua hechting, wantrouwen en separatie angst.

Eerst werd met behulp van een onafhankelijke t-toets gekeken of op basis van de aanwezigheid of afwezigheid van jeugdtrauma significant verschil was in de scores op wantrouwen ($t = -1.063$), separatie angst ($t = 1.180$) en vermijdende ($t = -.160$) en angstige ($t = 1.429$) hechting voor de totale partner geweld groep. Hier werden geen significante verschillen gevonden.

Vervolgens werd gekeken of er verschil was tussen de scores van wantrouwen, separatie angst en hechting op basis van de verschillende vormen van jeugdtrauma. Met behulp van een onafhankelijke t-toets werd duidelijk dat voor zowel emotionele mishandeling als verwaarlozing geen significante verschillen werden gevonden m.b.t. separatie angst ($t = -.304$ voor emotionele mishandeling en $t = -.046$ voor verwaarlozing), wantrouwen ($t = -.431$ voor emotionele mishandeling en $t = -1.367$ voor verwaarlozing), vermijdende hechting ($t = -.473$ voor emotionele mishandeling en $t = -1.354$ voor verwaarlozing) en angstige hechting ($t = .010$ voor emotionele mishandeling en $t = -.257$ voor verwaarlozing). Er werden wel significante verschillen gevonden voor lichamelijk en seksueel misbruik.

Wanneer sprake was van lichamelijke mishandeling werd met behulp van een onafhankelijke t-test duidelijk dat er een significant verschil was bij de scores op wantrouwen voor de aanwezigheid van lichamelijke mishandeling ($M = 65.50$, $SD = 3.02$) en afwezigheid van lichamelijke mishandeling, $M = 69.85$, $SD = 11.23$; $t(29.5) = -1.75$, $p = 0.045$ (éénzijdig). Dit betekent dat er sprake was van meer algemeen wantrouwen bij de aanwezigheid van lichamelijke mishandeling dan bij de afwezigheid van lichamelijke mishandeling.

Wanneer er sprake was van seksueel misbruik werd aan de hand van een independent-sample *t*-test duidelijk dat een significant verschil gevonden werd bij de scores op separatie angst voor de aanwezigheid van seksueel misbruik ($M = 37.50$, $SD = 20.51$) en afwezigheid van seksueel misbruik, $M = 16.23$, $SD = 10.47$; $t(35) = 2.69$, $p = 0.005$ (één-zijdig). Dit betekent dat degenen die seksueel misbruikt waren meer dan twee keer zo hoog scoren op separatie angst dan degenen die niet seksueel misbruikt waren.

Daarnaast werd er een significant verschil gevonden bij de scores op angstige (*anxious*) hechting voor de aanwezigheid van seksueel misbruik ($M = 5.55$, $SD = 1.57$) en afwezigheid van seksueel misbruik, $M = 3.24$, $SD = 0.95$; $t(37) = 3.29$, $p = 0.001$ (enkel-zijdig). Dit zou betekenen dat mensen die seksueel misbruikt waren gemiddeld hoger scoren op angstige hechting dan mensen die niet seksueel misbruikt waren.

Discussie

Het doel van het huidige onderzoek was om de effecten van jeugdtrauma op criminaliteit en wantrouwen, separatieangst en hechting te onderzoeken. Indien mogelijk ook om deze te verklaren. Ondanks dat op basis van eerdere onderzoeken een verband leek te bestaan tussen het jeugdtrauma en latere criminaliteit (McCord, 1983; Rivera & Widom, 1990; Browne, 1993; Widom, 1989b, 1991; Straus, Gelles & Steinmetz, 1980) komt uit de huidige studie naar voren dat hier geen significant bewijs voor te vinden is. Dus, in tegenstelling tot de verwachting bij de eerste hypothese, heeft het ervaren van een jeugdtrauma geen effect op de aan- of afwezigheid van criminaliteit. Ook heeft jeugdtrauma geen effect op de frequentie van delicten.

Wanneer meer specifiek gekeken wordt naar de invloed van verschillende typen jeugdtrauma op crimineel gedrag, blijkt dat verwaarlozing een grote rol speelt in het wel of niet aanwezig zijn van crimineel gedrag. Wanneer verwaarlozing niet in de analyse mee wordt

genomen, blijkt seksueel misbruik ook invloed te hebben op partner geweld. Dit komt overeen met het onderzoek van onder andere Widom (1989a) waarin mishandeling en verwaarlozing als oorzaak gezien wordt voor crimineel gedrag. Hiermee worden de verwachtingen van de tweede hypothese (de verschillende typen jeugdtrauma voorspellen verschillende typen van geweld) deels bevestigd. Opvallend is dat dit verschil voornamelijk gevonden wordt voor partner geweld en niet voor algemeen geweld. Voor de derde hypothese (op basis van jeugdtrauma zullen in de partner geweld groep verschillen gevonden worden voor separatieangst, hechtingsstijl en wantrouwen) kan gesteld worden dat er geen verschillen zijn in wantrouwen, separatie angst en hechting binnen de partner geweld groep tussen mannen die wel en geen jeugdtrauma ervaren hebben. Als specifiek naar de verschillende vormen van jeugdtrauma gekeken wordt, worden wel wat effecten gevonden. Lichamelijke mishandeling vergroot de kans op de aanwezigheid van wantrouwen in het algemeen. Seksueel misbruik vergroot de kans op het hebben van meer separatie angst en een *anxious* hechtingstijl. Hetgeen past bij de onderzoeken van Alexander (1992) en Rosenstein en Horowitz (1996) waarin naar voren komt dat een onzekere hechting voornamelijk wordt gevonden bij kinderen die mishandeling ervaren hebben.

Beperkingen

Al bij de eerste analyse wordt duidelijk dat de controle groep significant jonger is dan de partner geweld groep en de algemene geweld groep. Onduidelijk is of dit leeftijdsverschil ook invloed heeft gehad op de resultaten. Dit lijkt niet waarschijnlijk omdat de controlegroep meer trauma's mee heeft gemaakt op jongere leeftijd dan de andere twee groepen. Voor volgend onderzoek is het beter om een controle groep te gebruiken die qua leeftijd beter bij de andere groepen past. Het onderzoek is erop gericht om criminaliteit op latere leeftijd te

onderzoeken, wellicht is de controle groep daarvoor te jong. De controlegroep heeft immers minder tijd gehad om crimineel gedrag te vertonen dan de andere twee groepen.

Binnen het onderzoek is gebruik gemaakt van drie verschillende groepen. Helaas is het niet mogelijk om jeugdtrauma bij alle drie de groepen op dezelfde manier te scoren. Bij de non-offender groep wordt gebruik gemaakt van de *Childhood Trauma Questionnaire* (Bernstein, et al., 1994). Vermoed wordt dat deze vragenlijst te streng zou meten. De uitkomst verandert niet of nauwelijks wanneer de oorspronkelijke cut-off gehanteerd wordt, of een cut-off gebaseerd op de prevalentie van mishandeling bij jongeren en jeugdigen in Nederland (Alink, et al., 2011). Daarnaast blijkt uit ditzelfde onderzoek dat de percentages voor verwaarlozing bij jongeren en jeugdigen hoger liggen dan bij de andere vormen van mishandeling. Logischer zou hier dus zijn dat er sprake is van onder rapportage in dossiers. Voor volgend onderzoek zou het interessant zijn om bij alle groepen de *Childhood Trauma Questionnaire* (Bernstein, et al., 1994) te gebruiken, zodat de vergelijking betrouwbaarder wordt.

Tijdens het onderzoek is duidelijk geworden dat niet alle dossiers volledig ingevuld zijn. Daarnaast is de manier waarop het aantal veroordelingen geteld is ook verschillend. Hierdoor is het lastig om vast te stellen wanneer er nu wel of geen sprake is van criminaliteit. Daarnaast is de frequentie van het aantal delicten ook moeilijk vast te stellen. In sommige dossiers wordt melding gemaakt van het aantal veroordelingen, in andere dossiers van het aantal delicten in totaal (verdenkingen, veroordelingen en zelfrapportage). Dit zou kunnen verklaren dat er nauwelijks verbanden gevonden zijn tussen jeugdtrauma en criminaliteit/frequentie van delicten.

Er is in het onderzoek niet gekeken naar andere factoren die mogelijk van invloed zijn op het voorspellen van crimineel gedrag, zoals: middelen gebruik, medische/fysieke

problemen, antisociale houding, problemen met ouders/gezin, slechte sociale vaardigheden, omgeving waarin de deelnemers opgegroeid zijn etc. (McCord, Widom & Crowell, 2001).

Algemene conclusie

Over het algemeen zou je op basis van dit onderzoek kunnen stellen dat er geen aantoonbare relatie bestaat tussen het ervaren van jeugdtrauma op vroege leeftijd en het vertonen van crimineel gedrag op latere leeftijd. Verwaarlozing zou een grote rol spelen bij de ontwikkeling van crimineel gedrag. Daarnaast zou jeugdtrauma invloed kunnen hebben op de ontwikkeling van hechting, wantrouwen en separatie angst binnen de groep partner geweldplegers.

Met het huidige onderzoek wordt de theorie van de cycle of violence dus niet volledig ondersteund. De gevonden resultaten wijzen er wel op dat verwaarlozing veel invloed heeft op het plegen van algemeen geweld of partner geweld. Het is belangrijk om op tijd in te grijpen bij kinderen die verwaarloosd zijn, of worden. Daarnaast zien we dat er binnen partner geweldplegers een verband is tussen lichamelijke mishandeling en wantrouwen en tussen seksuele mishandeling en zowel separatieangst als een angstige hechtingsstijl. Deze gedeeltelijke ondersteuning van de cycle of violence kan ons helpen bij het op maat maken van behandeling van mishandelde en verwaarloosde kinderen zodat ze later geen crimineel gedrag gaan vertonen.

Er moet nog wel vervolg onderzoek gedaan worden waarbij bij elke groep jeugdtrauma op dezelfde manier gemeten wordt. Belangrijk is om bij elke behandeling te kijken in welke levensfase de problemen van een persoon zijn ontstaan. Op basis daarvan kan ook beslist worden welke behandeling het beste is, vanuit welk uitgangspunt dit gedaan wordt en wat er allemaal van invloed kan zijn op de problemen. Behandelingen zouden hierdoor dus meer persoonsgericht kunnen worden.

Literatuur

- Alexander, P. C. (1992). Application of *attachment theory to the study of sexual abuse*.
Journal of Consulting and Clinical Psychology, 60, 185–195.
- Alink, L.R.A. & IJzendoorn, M.H., van & Bakermans-Kranenburg, M.J. & Pannebakker, F.D.
& Vogels, T. & Euser, S. (2011). *Kindermishandeling in Nederland anno 2010: De
Tweede Nationale Prevalentiestudie Mishandeling van Kinderen en Jeugdigen (NPM-
2010)*. Leiden: Casimir Publishers.Ammerman,
- Ammerman, R.T., & Hersen, M. (Eds.). (1990). Social and emotional consequences of child
maltreatment. In *Children at Risk*, 109-146. New York: Plenum Press.
- Babcock, J.C., Jacobson, N.C., Gottman, J.M., & Yerington, T.P. (2000). Attachment styles
as a predictor of adult romantic relationships. *Journal of Personality and Social
Psychology*, 58(2), 281-291.
- Bartholomew, K., & Horowitz, L.M. (1991) Attachment styles among Young adults. A test
of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61, 226-244.
- Bernstein, D. P., Finkelhor, L., Handelsman, L., Foote, J., Lovejoy, M., Wenzel, K., Saparito, E., &
Ruggiero, J. (1994). Initial reliability and validity of a new retrospective measure of
child abuse and neglect. *American Journal of Psychiatry*, 151, 1132–1136.
- Bookwala, J., & Zdaniuk, B. (1998). Adult attachment styles and aggressive behavior within
dating relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 15(2), 175-190.
- Bowlby, J. (1969). *Maternal care and mental health: A report prepared on behalf of the
World Health Organization as a contribution to the United Nations programme for
the welfare of homeless children*. New York: Schocken Books.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and Loss: Separation, Anxiety and Anger*. London: Hogarth
Press.

- Bowlby, J. (1977). The making and breaking of affectional bonds. *British Journal of Psychiatry*, 130, 201-210.
- Bowlby, J. (1988). Developmental psychiatry comes to age. *The American Journal of Psychiatry*, 145, 1–10.
- Browne, K.D. (1993). Violence in the Familie and its links to Childabuse. *Clinical paediatrics*, 71, 49-194.
- Buck N.M.L., Cima, M., Lancel, M., Marle, H.J.C. van. (2012). On the explanation of the hostile attributional bias: traumatic experiences, schemas, and migrant status. *Journal of Aggression, Maltreatment and Trauma*, 21 (2) 223-236
- Buck, N.M.L., Leenaars, E.P.E.M., Emmelkamp, P.M.G. & Marle, H.J.C van (2012). Explaining the relationship between insecure attachment and partner abuse: The role of personality characteristics. *Journal of Interpersonal Violence*, 27(16), 3149-3170.
- Cicchetti, D., & Carlson, V. (Eds.). (1989) Child maltreatment and attachment theory. In *Maltreatment: Theory and Research on the Causes and Consequences of Child Abuse and Neglect*, Cambridge: Cambridge University Press, 432–463.
- Copeland, W.E., Keeler, G., Angold, A., & Costello, E.J. (2007). Traumatic events and posttraumatic stress in childhood. *Archives of General Psychiatry*, 65(5), 577-584.
- Couch, L.L., & Jones, W. (1997). Measuring levels of trust. *Journal of Research in Psychology*, 31, 319-336.
- Couch, L.L., Adams, J., & Jones, W. (1996). The assessment of trust orientation. *Journal of Personality Assessment*, 67, 305-323.
- Cyr, C., Euser, E.M., Bakermans-Kronenburg, M.J., & Ijzendoorn, M.H., van. (2010). Attachment security and disorganization in maltreating and high-risk families: A series of meta-analyses. *Development and Psychopathology*, 22, 87-108.
- Dijk, T. van, Flight, S., Oppenhuis, E., & Deusmann, B. (1997). *Huiselijk geweld:*

Aard,omvang en hulpverlening. Hilversum: Intomart.

Dodge, K.A., Bates, J.E., & Pettit, G.R. (1990). Mechanisms in the cycle of violence. *Science*, 250(4988), 1678-1683.

Dutton, D.G., Saunders, K., Starzomski, A., & Bartholomew, K. (1994). Intimacy-anger and insecure attachment as precursors of abuse in intimate relationships. *Journal of Applied Social Psychology*, 24, 1367-1386.

Engeland, B., & Sroufe, L.A. (1981). Attachment and early maltreatment. *Child Development*, 52, 44-52.

Fraley, R.C., Waller, N.G., & Brennan, K.A. (2000). An item response theory analysis of self-report measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78, 350-365.

Heijden, P.G.M. van der, Cruyf, M.J.L.F., & Gils, G.H.C. van (2009). *Omvang van huiselijk geweld in Nederland*. Utrecht: Universiteit Utrecht, Faculteit Sociale Wetenschappen, Departement Methoden en Technieken.

Holtzworth-Munroe, A., Meehan, J.C., Herron, K., Rehman, U., & Stuart, G.L. (2000). Testing the Holtzworth-Munroe and Stuart (1994) batterer typology. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 68(6), 1000-1019.

Holtzworth-Munroe, A., Smutzler, N., & Bates, L. (1997). A brief review of the research on husband violence: Part III. Sociodemographic factors, relationship factors, and differing consequences of husband and wife violence. *Aggression and Violent Behavior*, 2(3), 285-307.

Jaffe, P., Wolfe, D.A., Wilson, S., & Zak, L. (1986). Similarities in behavioral and social maladjustment among child victims and witnesses to family violence. *American Journal of Orthopsychiatry*, 56, 142-146.

Johnson, M.P. (1995). Patriarchal terrorism and common couple violence: Two forms of

- violence against women. *Journal of Marriage and the Family*, 62(4), 948-963.
- Kaufinan, J., & Zigler, E. (1987). Do abused children become abusive parents? *American Journal of Orthopsychiatry*, 57, 186-192.
- Manicavasagar, V., & Silove, D. (1997). Is there an adult form of separation anxiety disorder? A brief clinical report. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 31, 299-303.
- Manicavasagar, V., Silove, D., Wagner, R., & Drobny, J. (2003). A self-report questionnaire for measuring separation anxiety in adulthood. *Comprehensive Psychiatry*, 44, 146-153.
- McCord, J. (1983). A Forty year perspective on effects of child abuse and neglect. *Child Abuse & neglect*, 7(3), 265-270.
- McCord, J., Widom, C.S., & Crowell, N.A. (2001). Juvenile crime, juvenile justice. Washington, DC: The National Academies Press.
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2010). *Attachment in adulthood: Structure, dynamics, and change*. New York, NY: Guilford
- Monahan, J. (2006). A jurisprudence of risk assessment: forecasting harm among prisoners, predators and patients. *Virginia Law Review*, 93 (3), 391-434.
- Murphy, C., Meyer, S., & O'Leary, D. (1994). Dependency characteristics of partner assaultive men. *Journal of Abnormal Psychology*, 103, 729-735.
- Rankin, L. B., Saunders, D.G. & Williams, R.A. (2000). Mediators of attachment style, social support, and sense of belonging in predicting woman abuse by African -American men. *Journal of Interpersonal Violence*, 15, 1060-1080.
- Rivera, B., & Widom, C.S. (1990). Childhood victimization and violent offending. *Violence and Victims*, 5(1), 19-35.
- Rosenstein, D. S., & Horowitz, H. A. (1996). *Adolescent attachment and psychopathology*.

- Journal of Consulting and Clinical Psychology, 64, 244–253.
- Ruiter, C. de, Hildebrand, M., & Hoorn, S., van der (2012). Gestructureerde risicotaxatie bij kindermishandeling: De Child Abuse Risk Evaluation-Nederland (CARE-NL). *GZ-Psychologie*, 3, 10-17.
- Straus, M., Gelles, R., & Steinmetz, S.K. (1980). Behind closed doors: I violence in the American family. Garden City, NY: Anchor.
- Tilley, D.S., & Brackley, M. (2005). Men who batter intimate partners: a grounded theory study of the development of male violence in intimate partner relationships. *Issues in Mental Health Nursing*, 26(3), 281-297.
- Trickett, P. T., & McBride-Chang, C. (1995). The developmental impact of different forms of child abuse and neglect. *Developmental Review*, 15(3), 311–337.
- Tweed, R.F. and Dutton, D.G. (1998). A comparison of impulsive and instrumental subgroups of batterers. *Violence and Victims*, 13(3), 217-230.
- Veen, H.C.J. , van der, & Bogaerts, S. (2012). Huiselijk geweld in Nederland: Overkoepelend synthese rapport van het vangst-hervangst-slachtoffer- en dader onderzoek 2007-2010. Meppel: Boom Juridische uitgevers
- Widom, C. S. (1989a). Does violence beget violence? A critical examination of the literature. *Psychological Bulletin*, 106, 3–28.
- Widom, C.S. (1989b). The cycle of violence. *Science*, 244, 160-166.
- Widom, C.S. (1991). Avoidance of criminality in abused en neglected children. *Psychiatry*, 54(2), 162-174.
- Wotle, D.A., Jaffc, P., Wilson, S.K., Zak, L., & Consult, J. (1985). Child of battered women: The relation of child behavior to family violence and maternal stress. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 53(5), 657-665.